

روزشمار

سه شنبه

۲۹ مرداد ۱۳۶۶

ذیحجه ۱۴۰۷

۲۰ اوت ۱۹۸۷

۴۳۲

امروز پیش‌مرگان حزب دمکرات کردستان ایران در دو حمله غافل‌گیرانه به نیروهای گشتی لشکر ۶۴ ارومیه در مناطق "کانی خدا" و "مله بران" از توابع پیرانشهر، پانزده تن از نیروهای خودی را به شهادت رساندند و سه تن را نیز به اسارت درآوردند. در این درگیری‌ها از نیروهای ضدانقلاب نیز هفت تن کشته و شش تن اسیر شدند.^(۱)

از سوی دیگر، شماری از افراد حزب دمکرات که قصد رفتن به جنگ‌های شمال را داشتند، در اطراف شهر "خلخال" با نیروهای نظامی درگیر شدند که بر اثر آن، یکی از افراد ضدانقلاب کشته و دو تن دستگیر شدند، از نیروهای سپاه نیز یک تن به شهادت رسید.^(۲)

سخن‌گوی حزب دمکرات کردستان ایران (عبدالله قادری) امروز در مصاحبه‌ای ادعا کرد که از ۱۴ تا ۲۱ مردادماه جاری در حمله‌های متعدد به نیروهای دولتی ایران، دست کم ۱۹۲ تن را کشته‌اند. خبرگزاری یونایتدپرس در گزارشی از آتن به نقل از وی اعلام کرد: «ضعیف شدن نیروهای ایرانی در منطقه کردستان طی چند هفته اخیر، فرصتی برای چریک‌های کُرد فراهم آورده که حملات بیش‌تری علیه پاسگاه‌های رژیم در کردستان انجام دهند.» قادری گفت: «رژیم بسیاری از نیروهای خود را از منطقه کردستان جمع‌آوری کرده و احتمالاً برای دفاع از خود در مقابل حملات امریکا به سواحل جنوب فرستاده است.» وی افزود: «اگر نیروهای مخالف متحد شوند، شاید بتوانند رژیم را سرنگون کنند اما آنها در حل حاضر متفرق هستند و شاید نتوانند فوراً وارد عمل شوند. حزب دمکرات هم فقط برای خودمختاری کردستان مبارزه می‌کند و بس.»^(۳)

۴۳۳

گردهم‌آیی توجیهی برنامه‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی درباره مرحله دوم تشکیل ارتش ۲۰ میلیونی دو روز دیگر در تهران برگزار می‌شود. آیت‌الله خامنه‌ای امام جمعه تهران، با ارسال دعوت‌نامه برای ائمه جمعه و جماعات استان‌های تهران و مرکزی و شهرستان قم،

از آنها خواست تا در گردهمایی که به همین مناسبت برگزاری خواهد شد، شرکت کنند. در بخشی از این دعوت نامه آمده است: «در حالی که تهدیدات استکبار جهانی، خصوصاً شیطان بزرگ امریکا، وارد مراحل جدی تری شده لازم است امت حزب الله آمادگی های رزمی بیش تری یابند تا با هرگونه توطئه ای با قاطعیتی حسین گونه مقابله نمایند. این سمینار علاوه بر بررسی مرحله دوم تشکیل ارتش ۲۰ میلیونی، مسئله اعزام سراسری حماسه سازان عاشورا و طرح کمیته های مردمی حمایت از خانواده های رزمندگان (انصار المجاهدین) را برای حاضرین تشریح کرده و در خصوص برگزاری هر چه بهتر مجالس عزاداری در ماه محرم تذکراتی داده خواهد شد.» (۴)

اردوی دو روزه عشایر استان های لرستان، چهارمحال بختیاری، ایلام و فارس با عنوان “لبیک یا امام” در حضور مسئولان استان لرستان و امام جمعه خرم آباد در این شهر برگزار شد. در این اردو، سخنرانان با تشریح ابعاد مختلف جنگ تحمیلی، بر اهمیت حضور عشایر در فعالیت های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی کشور تأکید کردند. در مراسم افتتاح این اردو، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ناحیه لرستان یک دوره مسابقه تیراندازی میان شرکت کنندگان برگزار کرد. (۵)

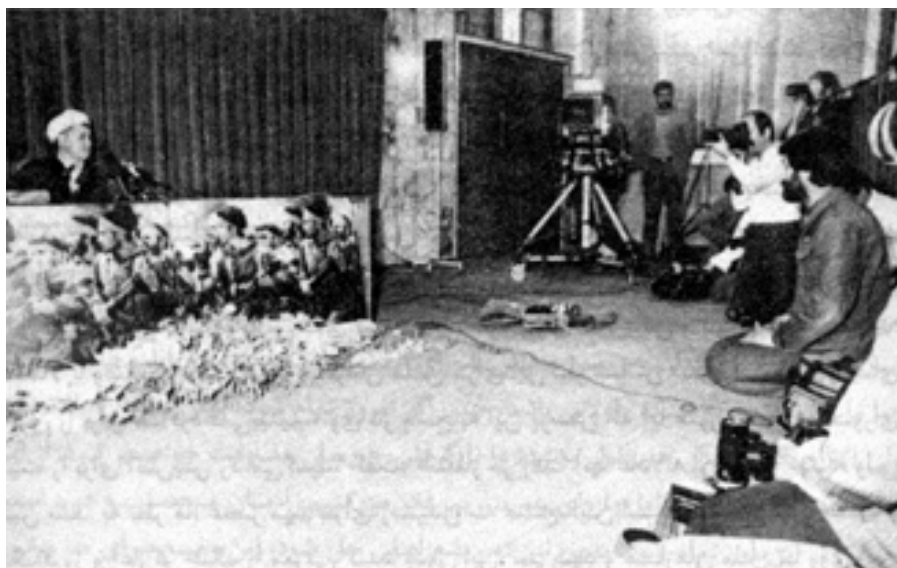
در تهران نیز یگان های سازمان یافته لشکر احتیاط “مالک اشتر” به استعداد سه تیپ، مانوری رزمی با نام “ذوالفقار” در منطقه سیاهکوه ورامین برگزار کردند. در این مانور - که در حضور فرماندهان و مسئولان ادارات شرق تهران اجرا شد - نیروهای بسیجی این پایگاه با استفاده از تاکتیک های ویژه رزمی، به دشمن فرضی حمله کردند و اهداف تعیین شده را به تصرف درآوردند و بدین ترتیب باردیگر آمادگی خود را برای مبارزه با امریکا اعلام کردند. (۶)

۴۳۴

صبح امروز، همزمان با هفته “بانکداری اسلامی”، کاروان بزرگ تدارکاتی - پشتیبانی بانک های کشور به ارزش ۲۰۰ میلیون ریال، به میدان های جنگ اعزام شد. این کاروان در مراسمی با حضور مسئولان بانک ها از مقابل بانک مرکزی به سوی مقر یگان های رزمی تحت امر سپاه یکم حرکت کرد. در تهیه هدایای این کاروان، بانک های مرکزی، تجارت، صادرات، سپه، مسکن، صنعت و معدن، کشاورزی، رفاه کارگران و ملت شرکت داشته اند. (۷)

۴۳۵

حجت الاسلام والمسلمین هاشمی رفسجانی رئیس مجلس، و دکتر کمال خرازی رئیس ستاد تبلیغات جنگ، مواضع و عملکرد سیاست جمهوری اسلامی ایران را در خصوص تحولات خلیج فارس و حضور نیروهای بیگانه در این منطقه، در دو مصاحبه مطبوعاتی جداگانه، تشریح کردند که بازتاب گسترده ای در رسانه های همگانی جهان داشت.

مصاحبه مطبوعاتی رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد جنگ و تحولات خلیج فارس

نماینده امام در شورای عالی دفاع (آقای هاشمی رفسجانی) در مصاحبه با شبکه تلویزیونی " ان . بی . سی . " امریکا ، به پرسش‌های گوناگونی پاسخ داد ، از جمله درباره سیلست ایران در خلیج فارس ، احتمال وقوع جنگ در منطقه ، شرایط ایران برای پایان جنگ ، پشتیبانی از گروه‌های مبارز لبنانی و فلسطینی و شیوه آزادی گروگان‌های غربی در لبنان . حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسجانی در مورد خلیج فارس و سیاست " مقابله به مثل " گفت : « ما در مورد امنیت خلیج فارس بیش از دیگران تلاش کرده و نیروهای زیادی هم آن جا به کار می‌گیریم . سیاست ما این است که یا همه دولت‌های اطراف خلیج فارس و دنیا از خلیج فارس استفاده کنند ، از جمله ایران ، و یا به هراندازه که ما را از خلیج فارس محروم کنند ، ما هم نسبت به کسانی که در این کار مؤثر بوده‌اند ، مقابله به مثل می‌کنیم و به همان اندازه آنها را محروم می‌کنیم . به‌طور کلی اگر ما را از خلیج فارس محروم کنند که نتوانیم از آن استفاده کنیم ، ما هم تلاش می‌کنیم که دیگران نتوانند از خلیج فارس استفاده کنند . » وی در پاسخ به این پرسش که " آیا در حال حاضر بزرگ‌ترین مسئله منطقه ، ناوهای جنگی امریکا است ؟ گفت : « بزرگ‌ترین مسئله نه ، ولی یکی از مسائل مهم هستند این‌که ما چه کار می‌توانیم بکنیم و این‌که اگر ناوهای جنگی امریکا در منطقه باشند ، خود به خود تحریک‌آمیز و خصومت‌زا است و بهتر آن است که نباشند ، با وجود این ، اگر آنها کار

خصمانه‌ای انجام ندهند، ما هم کار خصمانه‌ای انجام نخواهیم داد. « رئیس مجلس شورای اسلامی همچنین در پاسخ به این سوال که آیا شما زمانی را پیش‌بینی می‌کنید که یک جنگ محدود در خلیج فارس به وقوع بپیوندد؟ گفت: «احتمال آن وجود دارد، البته نمی‌توانم صددرصد این احتمال را تعیین کنم. وقتی که در حال حاضر به این صورت نیروهای نظامی در مقابل هم قرار گرفته‌اند، ممکن است حتی با دخالت یک عنصر ثالثی که بخواهد این‌جا فتنه‌انگیزی کند، چنین وضعی پیش بیاید، البته اگر فرض کنیم که دو طرف نمی‌خواهند درگیری ایجاد کنند. »

آقای هاشمی درباره تلاش‌های صلح و مذاکره برای آتش‌بس و پایان جنگ گفت: «احتمالاً با وضع موجود، دبیرکل سازمان ملل برای این کار شانس بیش‌تری دارد و جای دیگری را برای مذاکره نمی‌بینیم. «وی در پاسخ به این پرسش که آیا هنوز پیشنهاد شورای امنیت را برای آتش‌بس رد می‌کنید؟ گفت: «انتظار می‌رفت آنها عادلانه برخورد کنند، ولی چنین نشد. به نظر ما، عنصر مهم برای رسیدن به صلح، این است که مسئول جنگ و جنگ‌افروز و آغازگر جنگ را معرفی کنند. بدون این، نمی‌شود و سازمان ملل تا روی این خط نیفتد، نمی‌تواند نتیجه‌ای بگیرد. «رئیس مجلس با تأکید بر این مطلب که ایران خواهان شناسایی و تنبیه آغازگر جنگ و ایجاد امنیت در خلیج فارس و دنیا است، در مورد امکان

مصاحبه مطبوعاتی دکتر کمال خرازی. رئیس ستاد تبلیغات جنگ

مذاکره رسمی بین ایران و امریکا، گفت: «با شیوه‌های غلطی که امریکا عمل می‌کند و سوءظنی که ما به امریکا داریم، مشکل است؛ مثلاً همان روش ارسال قاچاقی آقای «مک فارلین»، چرا به آن شیوه باشد؟ شما در ایران حافظ منافع دارید و می‌توانید هرچه می‌خواهید به ما بگویید، از طریق سوئیس بگویید و جواب آن‌را نیز بگیرید، یا از طریق کشورهای دوستی که در منطقه دارید، آنها با ما رابطه دارند؛ شما می‌توانید حرف‌تان را با ما بزنید و جواب هم از ما بگیرید. وقتی که عملاً شما با ما دشمنی می‌کنید و خصومت در عمل‌تان هست، هر پیغامی هم که به ما می‌دهید، ما نمی‌توانیم آن را باور کنیم؛ فکر می‌کنیم در این پیغام شیطنت هست. امریکا اول باید سیاست خصمانه خود را نسبت به اسلام و ایران کنار بگذارد.» رییس مجلس شورای اسلامی در مورد زمان پایان جنگ گفت: «ما مایل نیستیم که جنگ طولانی باشد، حتی اگر امروز تمام شود، بهتر از فردا خواهد بود، ولی اگر جنگ ۲۰ سال هم طول بکشد، ما تا گرفتن حق‌مان مقاومت خواهیم کرد. از این وضع خوشحال نیستیم، اما چاره‌ای هم نداریم، فکر می‌کنیم راه‌مان منحصر به فرد است. جنگ اگر این‌طور تمام شود، بدون این‌که ریشه اصلی حل شود، این وضع برای ما بدتر از جنگ است.» وی در جواب این سوال که آیا جناب‌عالی امیدوار به انجام حمله نهایی و پیروزی - که بارها گفته شده است - هستید؟ گفت: «تعبیر حمله نهایی از مسئولین نیست، در شعارها گفته می‌شود. پیروزی‌های نسبی، همیشه مقدور است؛ هر وقت تصمیم بگیریم که پیروزی به دست آوریم، برای‌مان مقدور است. باید این پیروزی‌ها جمع شود تا پیروزی نهایی به دست آید. خبرنگاران. بی. سی. سی. پرسید: «آیا این فرض من درست است که چنانچه بیانیه‌ای صادر شود که عراق جنگ را آغاز کرده است و دولت فعلی عراق نیز از حکومت خلع شود، آیا ایران فوراً پایان جنگ را در مرزها که نیروها متمرکز هستند، خواهد پذیرفت؟» آقای هاشمی: «فکر می‌کنم که بپذیریم. ما شخصاً در مورد یک فرمول خاص تصمیم نگرفته‌ایم، ولی با اطلاعی که من از سیاست رهبری دارم، فکر می‌کنم پذیرفته شود.» آقای هاشمی در این مصاحبه تلویزیونی، با انتقاد از عملکرد رسانه‌های خبری غرب، به خبرنگاران. بی. سی. سی. گفت: «ما تعجب می‌کنیم که چرا شما از آقای ریگان نمی‌پرسید که اگر راست می‌گویید که سیاست استراتژیک شما این است که مسائل خودتان را با ایران حل کنید، آن تقلب‌ها در جریان مک‌فارلین چه بود؟ این لشکرکشی در خلیج فارس و نصب پرچم امریکا روی کشتی کویتی چیست؟ چرا قبلاً به عراق نگفتید که دست از شرارت بردارد؟ بعد از آوردن کشتی‌هایتان گفتید. شما چرا سؤال نمی‌کنید که حمایت از مخالفان «نیکاراگوا» را شما برای چه تروریسم نمی‌دانید ولی حمایت از مسلمان‌های فلسطین را تروریسم می‌دانید؟ چطور وقتی که «فالانترهای» لبنان که تحت حمایت شما هستند و ایرانیان را گروگان

می گیرند ، شما آن را تروریسم نمی دانید ، ولی وقتی که مسلمان های لبنان از اروپایی ها گروگان می گیرند ، این را تروریسم می نامید ؟ ! »

آقای هاشمی رفسجانی در ادامه مصاحبه خود ، درباره همکاری ایران و شوروی و نقش این کشور در جنگ و ایران و عراق گفت : « بالاخره ما با شوروی ها همسایه هستیم و مسائل زیادی هم نداریم و می توانیم در ارتباط عادی و مناسب زندگی کنیم و این کار را هم شروع کرده ایم . آنها می توانند در پایان جنگ نقش داشته و مؤثر باشند ، چون آنها در عراق خیلی قوی هستند . » وی در پاسخ به این پرسش که آیا اگر شوروی ها بخواهند در قبال مسئله جنگ میانجی گری کنند ، شما آمادگی دارید ؟ گفت : « با همان شرایطمان بله ؛ یعنی بپذیرند که متجاوز باید محاکمه شود . چنانچه شوروی و دیگر کشورها ، هر کس وارد این ماجرا شود و حق را قبول کند ، ما حاضریم . »

وی در پاسخ به این که چرا از نفوذش برای آزادی گروگان ها استفاده نمی کنید ، گفت : « می توانیم ولی به چه دلیل این کار را بکنیم ؟ وقتی که کشور شما با ما خصومت می کند یا فرانسه اموال ما را با قلدری برمی دارد و نمی دهد و به دشمن ما کمک می کنند ، وقتی که علیه ما لشکرکشی می کنند ، چرا ما مشکل شما را حل بکنیم ؟ آیا شما نمی توانید اسرائیل را مجبور کنید که لبنانی هایی را که گرفته و زندانی کرده ، آزاد بکند ؟ » رییس مجلس سپس در پاسخ به این پرسش که « اگر برخی از شیعیان که در اسرائیل زندانی هستند و برخی که در کویت زندانی هستند ، آزاد شوند ، آیا ایران تضمین می کند که همه گروگان ها آزاد شوند ؟ » گفت : « تضمین که نمی توانیم ، شما هم نمی توانید تضمین کنید ؛ بالاخره آنها دولت مستقل هستند ، گروه های لبنانی هم برای خودشان استقلال دارند . ما تضمین می کنیم که تلاش بکنیم . من در مصاحبه ها اعلام کردم که امریکا باید به عنوان حُسن نیت ، اموال ما را که به ناحق مسدود کرده است و انبارداری آن را هم گرفته اید ، آزاد کند تا ما هم یک قدم مثبت به نفع شما برداریم . » (۸)

۴۳۶

دکتر کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ نیز در مصاحبه ای مطبوعاتی - که تنها خبرنگاران خارجی در آن شرکت داشتند - منظور از حمله به کشتی های لیبرایی ، یوگسلاوی و مین گذاری در سواحل امارات متحده عربی را ، توجیه حضور ناوگان امریکا در منطقه ، دانست و افزود : « جمهوری اسلامی ایران اتفاقات خلیج فارس را حوادثی مشکوک و مظنون که از سوی امریکا و عوامل آن برای گسترش نفوذ و سلطه امریکا در منطقه صورت می گیرد ، ارزیابی می کند . ما معتقدیم امریکا و عراق قصد دارند خلیج فارس را ناآرام و متشنج کنند . » دکتر خرازی سپس در مورد مواضع جمهوری اسلامی ، در برابر وقایع خلیج فارس ، گفت : « ایران همچنان طالب صلح و امنیت در خلیج فارس است و تا زمانی که حمله ای علیه

ایران صورت نگیرد، جمهوری اسلامی ایران موضع دفاعی خود را حفظ کرده و حمله‌ای صورت نخواهد داد. از نظر مبارزه با خطر مین، ایران دارای امکانات و قدرت کافی برای مین‌روبی در منطقه است و ما نمی‌توانیم با حضور ناوگان‌های خارجی در خلیج فارس موافق باشیم، چرا که نقش این حضور، گسترش تشنج در منطقه است.»^(۹)

خبرگزاری رویتر با اشاره به بی‌توجهی ایران به تلاش کشتی‌های مین‌روب خارجی در منطقه، به نقل از سرپرست ستاد تبلیغات جنگ گزارش داد: «ایران امروز تنگه هرمز و دریای عمان را پس از شش روز مین‌روبی، پاک اعلام کرد و فردا عملیات مین‌روبی دیگری را در جنوب خلیج فارس آغاز خواهد کرد.» رویتر به نقل از خرازی افزود: «ما به منظور دفع از خودمان در آب‌های ساحلی، از مین استفاده می‌کنیم و این کاملاً طبیعی است. ما از چنین وسایلی برای سد کردن معابر دسترسی به تأسیسات مان استفاده می‌کنیم ولی ایران در آب‌های بین‌المللی مین کار نمی‌گذارد. ایران با تصمیم امریکا به اسکورت نفتکش‌های پرچم‌گذاری شده کویت، مخالفتی ندارد، ولی امریکا سعی دارد برای حضور خود در خلیج فارس توجیه پیدا کند.»^(۱۰)

خبرگزاری یونایتدپرس نیز با انعکاس مصاحبه مطبوعاتی دکتر خرازی گزارش داد: «دولت ایران در صدد نیست تا از تردد کشتی‌ها در آب‌های آزاد خلیج [فارس] جلوگیری نماید، ولی تا وقتی که کلیه نیروهای خارجی از منطقه خارج نشوند، احتمالاً مین‌ها در جای خود باقی خواهند ماند. با این حال، ایران پذیرفت که نیروهایش در آب‌های خلیج فارس مین‌گذاری کرده‌اند تا بنادر و تأسیسات خود را از حملات احتمالی امریکا محافظت نمایند. سخن‌گوی شورای عالی دفاع ایران همچنین امریکا را متهم کرد که در تلاش است تا خصومت در منطقه را گسترش دهد. دکتر خرازی افزود: ایران مخالفتی با اسکورت دریایی کشتی‌های کوییتی دارای پرچم امریکا، ندارد. واشنگتن پول زیادی برای این عملیات صرف می‌کند؛ اگر امریکا دوست دارد که در خلیج فارس دست به نمایش پرهزینه‌ای بزند، من فکر می‌کنم که مخالفتی از سوی ایران در این مورد نباشد، در عین حال آن را عمل صحیحی نیز نمی‌دانم. حضور کشتی‌های جنگی امریکا در خلیج فارس فقط نشان‌دهنده موضع نادرست آنهاست و ما باید در یک موضعی دفاعی پایداری کنیم. تا زمانی که نیروهای خارجی در خلیج فارس هستند و خطر حمله به بنادر و تأسیسات ما وجود دارد، کاملاً طبیعی است که از این راه‌ها، از قبیل مین‌گذاری، برای جلوگیری از آن‌گونه اقدامات استفاده کنیم.»^(۱۱)

۴۳۷

سخنان حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی و دکتر کمال خرازی در این دو مصاحبه، بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های خبری جهان داشته است. رادیو بی. بی. سی، در تحلیلی، سخنان آقای هاشمی درباره کمک به آزادی گروگان‌ها را پیشنهادی غیرقابل‌اجرا

خواند که بر اثر بهبود روابط سوریه با آمریکا و عراق مطرح شده است. این رادیو همچنین لحن آقای هاشمی را در این مصاحبه با مصاحبه‌های قبلی وی، متفاوت دانست. رادیو کلن نیز در مصاحبه‌های با «شیرین هانتر» (یکی از کارشناسان مسائل ایران در غرب)، با اشاره به سخنان آقای هاشمی رفسنجانی، در خصوص پیام اصلی این سخنان به آمریکا پرسید که وی (هانتر) در پاسخ گفت: «آنچه که خیلی روشن بود این است که اولاً به‌نظر من مصاحبه آقای هاشمی معتدل و حتی خیلی منطقی بود. آنچه که به‌نظر من آقای رفسنجانی می‌خواست به آمریکایی‌ها بگوید این است که ما نمی‌خواهیم که به اصطلاح با شما جنگ و جدال داشته باشیم، ولی خوب اگر برای این‌که ایران بتواند اقداماتی را بکند که شاید به اصطلاح به نفع آمریکا باشد، در مقابل بایستی که آمریکا هم اقداماتی بکند که به منافع ایران نزدیک باشد و به اصطلاح او که اگر اهل معامله هستید، می‌شود صحبت کرد و اما اگر این‌که فقط صحبت این است که ایران بخواهد تمام گذشته‌ها را جبران بکند، خوب این شدنی نیست.»^(۱۳) رادیو سوئد نیز در تفسیری، سخنان آقایان هاشمی و خرازی را نشانگر سیاستی واقع‌بینانه برای شکستن انزوای جمهوری اسلامی ایران در جهان، دانست: «این بیانات به روشنی نشانگر آغاز ورود ایران به خط مشی نرم‌تر سیاسی، پس از تهدیدات و سروصداهای نظامی علیه آمریکا می‌باشد. از آغاز اسکورت اولین کشتی‌های کوییتی توسط آمریکا، ایران طی یک‌ماه تبلیغات، کویت را مورد تهدید قرار می‌دهد. تغییر روش ناگهانی سیاست خلیج فارس ایران، هم‌زمان با پخش گزارش مصاحبه شبکه تلویزیونی ان.بی.سی. آمریکا با رییس مجلس شورای اسلامی ایران، می‌باشد. رفسنجانی مرد قدرت‌مند ایران، در این مصاحبه نسبت به معاضه گروگان‌ها آمریکا در لبنان با شیعیان زندانی‌شده در کویت و اسرائیل، اعلام آمادگی نمود. به‌نظر می‌رسد مهم‌ترین علت ابراز دو موضع از جانب ایران در این روزها و هم‌زمان با حضور خبرنگاران خارجی، تلاش ایران برای شکستن انزوای خود از جهان خارج می‌باشد. تغییر روش خصمانه ایران نسبت به پرچم‌گذاری بر نفت‌کش‌های کوییتی در خلیج فارس، نشانه اتخاذ سیاست واقع‌بینانه از جانب ایران می‌باشد. آنچه قابل توجه و متناقض می‌باشد، این است که حضور نظامی آمریکا در خلیج فارس حمایتی برای تردد نفت ایران است و تا زمانی که حضور ناوگان‌های آمریکا، عراق را نسبت به از سرگیری جنگ نفت‌کش‌ها می‌ترساند، ایران بدون مزاحمت می‌تواند نفت خود را از خلیج فارس صادر نماید و به این صورت راه منابع برای ادامه جنگ هفت‌ساله باز است؛ چیزی که آمریکا با آن مخالف است.»^(۱۴)

۴۳۸

وزارت خارجه آمریکا سخنان آقای هاشمی را مبنی بر کمک ایران به آزادی گروگان‌ها در مقابل آزادی زندانیان مسلمان در کویت و اسرائیل، پیشنهاد مبادله گروگان‌ها دانست و آن را رد کرد. رادیو آمریکا به نقل از سخن‌گوی وزارت خارجه این کشور گفت: «امریکا درباره

پیشنهاد جدید ایران در ارتباط با مبادله گروگان‌های غربی در بیروت با زندانیان شیعه‌مذهب در کویت و اسرائیل، وارد مذاکره نخواهد شد و در این زمینه معامله نخواهد کرد. « این رادیو افزود: « مقامات اسرائیلی نیز اکثراً از اظهارنظر درباره پیشنهاد ایران خودداری کرده‌اند، اما گفته‌اند کسی که درباره چنین مبادله‌ای جدی است، باید مستقیماً با اسرائیل وارد گفت‌وگو شود. کویت نیز در گذشته چنین پیشنهادهایی را رد کرده‌است. » (۱۴)

۴۳۹

پانزده کشور عضو شورای امنیت سازمان ملل متحد امروز در نشست محرمانه، تحولات خلیج فارس را مورد بررسی قرار دادند. رادیو بی. بی. سی، در گزارشی از این نشست گفت: « ظاهراً هدف از تشکیل جلسه شورای امنیت، مشورت با دبیرکل سازمان ملل درباره اقدام بعدی او و همچنین به تعویق انداختن تلاش‌های امریکا برای اعمال تحریم علیه ایران، بوده‌است. جلسه شورای امنیت محرمانه و کوتاه بود؛ پس از ختم جلسه، آقای پرز دکوئیار دبیرکل سازمان ملل، تأکید کرد که کوشش‌های شورای امنیت در این مرحله کاملاً محرمانه است. اعضای شورا اصرار دارند که قطع‌نامه درست [به‌طور کامل] مورد قبول واقع شود و اهمیت آن را در همین می‌دانند. ظاهراً ایران هفته گذشته با برخی از نکات قطع‌نامه موافقت کرده است، اما نه با تمام آن. شورا همچنین به آقای پرز دکوئیار فرصت داده است تا مسئولیت خود را به انجام رساند. در حالی که ظاهراً امریکا می‌خواهد شورا را تحت فشار بگذارد تا قطع‌نامه دیگری را به تصویب رساند و در آن، فروش اسلحه به ایران را تحریم کند. » بی. بی. سی، افزود: « امریکا که خواهان تحریم سریع ارسال اسلحه به ایران است، از حمایت چندانی برخوردار نیست؛ مثلاً نماینده آلمان غربی که فعلاً رییس این شورا است، مصّرانه می‌خواهد برای قبولاندن قطع‌نامه وقت بیش‌تری صرف شود. » (۱۵)

۴۴۰

شماری از خبرنگاران رسانه‌های همگانی جهان با حضور در عرشه ناوچه فرماندهی “خارک”، از روند عملیات مین‌روبی نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان عکس و گزارش تهیه کردند. خبرنگار رادیو بی. بی. سی، در گزارش خود از عملیات مین‌روبی ایران گفت: « سوار بر یک هلی‌کوپتر مین‌یاب ایرانی، از ساحل ایران به سرعت گذشتیم و در زیر پای ما دسته‌ای از نیروهای انتحاری با قایق‌های تندرو در آب‌های نیل‌گون خلیج فارس در حال تمرین بودند. یک صد و چهل مایل آن طرف‌تر از تنگه هرمز، واحدی از نیروهای دریایی امام خمینی از میان دریا پدیدار شد. این نیروها از شش کشتی شامل یک مین‌روب و دو ناوشکن تشکیل شده و توسط یک کشتی مادر به‌نام خارک، فرماندهی می‌شد. روی عرشه خارک پیاده شدیم. تفنگ‌های ضدهوایی خارک مراقب

آسمان‌ها بودند و دو مایل آن طرف‌تر، ناو آمریکایی “یو. اس. اس. فلدتلی” موشک‌های هدایت‌شونده را مستقیماً به‌طرف ما نشانه گرفت. این فقط یک مانور دیگر در بازی‌های جنگی مرگ‌بار که در خلیج‌فارس در جریان است، بود. «^(۱۶) لی‌کوک کین “خبرنگار خبرگزاری رویتر نیز به مقایسه عملیات مین‌روبی ایران و کشورهای غربی پرداخت و گزارش داد: «مین‌جمع‌کن‌های ایران همانند آمریکایی‌ها هستند. آنها در آمریکا آموزش دیده و همانند آنها لباس پوشیده‌اند، با مهارت کشتی‌های جنگی و هلی‌کوپترهای ساخت انگلیس و آمریکا را اداره می‌کنند، با این‌حال این‌ها مین‌جمع‌کن‌های ایرانی ضدغرب در خلیج‌فارس هستند. «^(۱۷) در زمینه توجه ویژه خبرنگاران خارجی به منطقه خلیج‌فارس، روزنامه “شیکاگو تریبون” در مطلبی با عنوان “هجوم خبرنگاران به خلیج‌فارس” نوشت: «آنها با کشتی، هواپیما و هلی‌کوپتر در صحنه پهناور خلیج‌فارس که چندین کشور و یک مساحت هشتصد مایلی را در برمی‌گیرد، ظاهر شده‌اند تا برای خوانندگان و بینندگان خود از تحولات خلیج [فارس] گزارش تهیه کنند. چهار شبکه بزرگ تلویزیونی آمریکا درحال حاضر ۵۳ خبرنگار دارند که برای انجام مأموریت خود در خلیج‌فارس، از هلی‌کوپتر و کشتی اجاره‌ای استفاده می‌کنند. هزینه اجاره یک هلی‌کوپتر سه هزار دلار و اجاره یک روز کشتی، یک‌هزار دلار است. «^(۱۸)

۴۴۱

فرمانده کشتی “بری بیر” خبر حمله فایق‌های ایرانی به این کشتی یوگسلاوی را که دیروز برخی خبرگزاری‌های غربی گزارش داده‌اند، تکذیب کرد. وی گفت که ناوچه‌های ایرانی هرگز به سوی کشتی او شلیک نکردند، فقط در نزدیکی سواحل دوی، به بازرسی ساده و معمولی کشتی پرداختند. به گفته وی، اکنون این کشتی در بندر دوی لنگر انداخته است. ^(۱۹) گفتنی است که خبرگزاری آسوشیتدپرس روز گذشته اعلام کرده بود که کماندوهای ایران سوار بر قایقی تندرو یک فروند کشتی متعلق به یوگسلاوی را مورد حمله و تفتیش قرار داده‌اند. ^(۲۰)

۴۴۲

به گزارش خبرگزاری رویتر، هلند که پیش از این آمادگی خود را برای اعزام کشتی مین‌روب به خلیج‌فارس در چارچوب یک نیروی سازمان ملل متحد، اعلام کرده بود، امروز در پی نشست هفت کشور اروپای غربی، در یک تغییر موضع، اعلام کرد که آماده است حتی بدون شرکت کشورهای اتحادیه اروپای غربی، مین‌جمع‌کن به خلیج‌فارس بفرستد. سخن‌گوی وزارت خارجه هلند در این باره گفت: «برای اعزام مین‌روب به خلیج‌فارس، به توافق همه جانبه اتحادیه اروپای غربی نیاز است. اما مطمئناً ترجیح می‌دهیم تا حد امکان از

این اقدام حمایت شود. « وزیر خارجه این کشور نیز با اعلام تمایل هلند به اعزام مین جمع کن به خلیج فارس، گفت: « ما به دلایل سیاسی و تدارکاتی احساس می‌کنیم احتمال ارائه یک راه حل سریع از سوی سازمان ملل متحد از بین رفته است، به همین دلیل اینک به یک چارچوب اروپایی روی آورده‌ایم. ^(۲۱) از سوی دیگر، رادیو آمریکا با اعلام خبر اعزام شش مین‌روب دیگر آمریکایی به خلیج فارس، از آمادگی هلند، فرانسه و انگلستان برای اعزام مین جمع کن به این منطقه استقبال کرد. ^(۲۲)

۴۴۳

شوروی با ابراز نگرانی از تحرکات آمریکا در خلیج فارس، این تحرکات را مغایر با قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت دانست. به گزارش خبرگزاری فرانسه از مسکو، « گنادی گراسیموف » سخن‌گوی وزارت خارجه شوروی، با اظهار تأسف از کاهش نیافتن بحران منطقه در یک ماه گذشته، گفت: « شوروی تمامی حرکات، از جمله مین‌گذاری آب‌ها را که آزادی کشتی‌رانی را تهدید کند، محکوم می‌کند. به نظر ما، ضروری است که راه‌حلی در چارچوب تلاش‌های بین‌المللی برای مسئله مین‌ها و به منظور سالم‌سازی اوضاع در منطقه، یافت شود. « گنادی گراسیموف افزود: « این تلاش‌ها باید هم‌زمان با خروج نیروهای دریایی کشورهای غیرساحلی البته به جز کشتی‌های مین‌روب، صورت گیرند. ^(۲۳)

رادیو مسکو نیز با تأکید بر ایجاد جو بین‌المللی مساعد برای حل مسائل منطقه خلیج فارس، به نقل از گراسیموف گفت: « باید از مساعی میانجی‌گرانه دبیرکل سازمان ملل پشتیبانی و حمایت شود، در عین حال که شرایط به‌وجود آمده از تمامی کشورها طلب می‌کند که برخورد سنجیده‌ای داشته باشند و از هر نوع اعمالی که به رویارویی منجر شود و دست‌یابی به حل‌وفصل بحران در منطقه را بغرنج سازد، خودداری کنند. عملیات کنونی آمریکا در خلیج فارس نمی‌تواند موجب نگرانی نشود؛ آمریکا با افزایش حضور خود در منطقه، عنصر اضافی تشنج در خلیج فارس به‌وجود آورده و محافل اجتماعی را از مسائل اصلی حل‌وفصل اختلافات میان ایران و عراق منحرف می‌سازد. ^(۲۴)

۴۴۴

مطبوعات عراق، امروز برای سومین روز پیاپی موضع شوروی را بدون ذکر نام این کشور و تنها با مطرح ساختن درخواست مسکو مبنی بر خروج ناوگان‌های خارجی از خلیج فارس، مورد انتقاد قرار دادند. به گزارش خبرگزاری فرانسه، روزنامه « الشوره » با تأکید بر این‌که چنین درخواستی به معنای قراردادن خلیج فارس زیر سلطه ایران است، نوشت: « برای برقراری تفاهم بین ناوگان‌های حاضر در خلیج [فارس] بدون توجه به کشورهای متبوعشان، همواره می‌توان به سازمان‌های بین‌المللی و یا راه‌های دیپلماتیک متوسل شد. این روش

کم خطرترین راه حل برای تضمین صلح کامل است؛ نه خوش خدمتی به ایران. « (۲۵) این روزنامه افزود: «با خروج ناوگان‌های خارجی از خلیج [فارس]، ایران که پای‌بند هیچ یک از مقررات بین‌المللی نیست، کنترل تمامی خلیج [فارس] را به عهده خواهد گرفت و در امور داخلی کشورهای منطقه دخالت خواهد کرد و موجی از تروریسم و آشوب در کشورهای منطقه و جهان برپا خواهد نمود. بنابراین، خروج ناوگان‌ها از منطقه نتیجه نمی‌دهد و در خدمت تضمین صلح، امنیت و ثبات نیست. به نظر عراق صاحبان ناوگان‌های خارجی هرچه باشد تابع مقررات بین‌المللی هستند و می‌توان از راه‌های دیپلماتیک و سیاسی با آنها صحبت کرد. « (۲۶) روزنامه کویتی «الانباء» نیز با انتقاد از مواضع شوروی در زمینه مسائل خلیج فارس و روابط با ایران، نوشت: «ما از مواضع و سیاست‌های شوروی که ظاهراً اهمیتی به ماجراها و حوادث منطقه خلیج فارس نمی‌دهد، شگفت‌زده شده‌ایم. شوروی روز به روز به ایران نزدیک‌تر می‌شود. شوروی با انعقاد قراردادهای مهمی با ایران، تلاش می‌کند علی‌رغم وحشی‌گری و قلدری ایران، دوستی این کشور مرتجع و تجاوزگر را جلب و رضایتش را فراهم کند. تلاش شوروی برای نزدیک شدن به ایران و هم‌سویی با این کشور، آخرین چیزی بود که تصور آن‌را از شوروی می‌کردیم. « (۲۷)

۴۴۵

سخن‌گوی رسمی وزارت فرهنگ و اطلاعات عراق پس از دو روز سکوت، گزارش خبرگزاری یونایتدپرس مبنی بر موافقت عراق با درخواست آمریکا جهت محدود کردن حملات هوایی به ایران را تکذیب کرد. این سخن‌گو گفت: «مقابله عراق به‌منظور اعمال حق دفاع مشروع، طبق قوانین بین‌المللی صورت می‌گیرد و در حقیقت ناشی از عملیات دفاعی خود بر طبق محاسباتی برای بازداشتن متجاوز و کشیدن او به راه صلح است. برای جامعه بین‌المللی چه قبل از جنگ و چه در جریان آن آشکار گردیده است که عراق به‌طور کاملاً مستقل رفتار می‌کند و در این راه تحت تأثیر و یا فشار هیچ مقام و یا منبعی قرار نگرفته است. « (۲۸)

۴۴۶

پس از آزادی یک خبرنگار آمریکایی در بیروت که رسانه‌های خبری آن‌را با تلاش‌های سوریه مرتبط می‌دانند، خبرگزاری رویتر با اشاره به فصل تازه‌ای از روابط آمریکا و سوریه که با بازگشت سفیر آمریکا به دمشق آغاز خواهد شد، گزارش داد: «تصمیم واشنگتن در مورد بازگرداندن سفیر خود به سوریه، عمدتاً ثمره روابط به‌دقت حساب‌شده آن (سوریه) با ایران و تلاش‌هایش جهت آزادسازی گروگان‌ها در لبنان می‌باشد. دیپلمات‌ها گفتند: علاقه جدید واشنگتن به دمشق، بیش‌تر در ارتباط با پیوندهای سوریه با ایران می‌باشد و آمریکا بر این

تصور است که سوریه را از ایران غیرعرب دور کند و در صورت ناکام ماندن در این تلاش، آزادی گروگان‌های امریکایی در لبنان را با استفاده از نفوذ سوریه در لبنان تأمین کند. پشتیبانی سوریه از ایران در جنگ خلیج فارس، به دلیل پشتیبانی اقتصادی ایران از دمشق و همچنین رقابت دیرینه رژیم‌های بعث عراق و سوریه، صورت می‌گیرد. « (۲۹)

روزنامه فرانسوی “لوماتن” نیز با توجه به تأثیر تلاش‌های سوریه در آزادی گروگان‌ها، به روابط این کشور و فرانسه اشاره کرد و نوشت: «به دنبال شکست تلاش‌های مربوط به عادی سازی روابط با ایران، پاریس تمامی امید خود را به سوریه بسته است تا گروگان‌های فرانسوی در لبنان را آزاد کند و در انتظار ثمره تلاش‌های خود در رابطه با این مسئله است.» به نوشته این روزنامه، دولت فرانسه اخیراً در تلاش است تا برای لغو محدودیت‌های اعمال شده علیه سوریه، تماس‌هایی را با شرکای خود در جامعه اقتصادی اروپا برقرار کند و کمک‌های اقتصادی خود به سوریه را از سر بگیرد. « (۳۰)

در پی مذاکرات طولانی “شیخ زاید” با “حافظ اسد” و انتشار اخباری در محافل دیپلماتیک مبنی بر میانجی‌گری احتمالی سوریه در جنگ ایران و عراق، خبرگزاری یونایتدپرس گزارش داد: «یک مقام اطلاعاتی عراق در بغداد، سوریه را به عنوان میانجی احتمالی برای پایان دادن به جنگ تقریباً هفت ساله خلیج [فارس] رد کرد... وی گفت عراق نمی‌تواند به سوریه به‌عنوان حکمی بی‌طرف اعتماد کند. عراق به رئیس رژیم سوریه - حافظ اسد - یا دولت سوریه اعتماد نمی‌کند که در موضوعات مربوط به تجاوز ایران علیه عراق، اقدام به میانجی‌گری کند. واقعاً هیچ نقشی برای میانجی‌گری یا نقش دیگری از این قبیل توسط هر طرفی چه در جهان عرب یا در سطح بین‌الملل وجود ندارد. هر دو طرف باید با اجرای قطع‌نامه ۵۹۸ شورای امنیت موافقت کنند. تنها شخصی که باید تلاش صلح سازمان ملل را پی‌گیری کند دبیرکل، خاویر پرنز دکوئیار است و هر ابتکاری توسط طرف‌های دیگر، تنها به ابهامات خواهد افزود. « (۳۱)

رادیو امریکا در تحلیلی از روابط ایران و شوروی و تأثیر بحران خلیج فارس بر مناسبات دو کشور، گفت: «بنا به گزارش‌هایی که اخیراً در ایران انتشار یافته، “ادوارد شوارد نادره” وزیر امور خارجه شوروی، پیش از پایان سال جاری از ایران دیدن خواهد کرد. در یک گزارش خبری گفته شده است که وی ممکن است حتی در ماه جاری برای امضای یک پیمان جدید دوستی میان ایران و شوروی به تهران سفر کند... چند ماه پیش، بعد از تصمیم اتحاد جماهیر شوروی در مورد اجازه دادن سه نفتکش به کویت، به نظر می‌رسید مناسبات ایران و شوروی در پی تلاش‌هایی طولانی که برای بهبود بخشیدن به روابط دو کشور انجام گرفته بود، رو به سردی گذاشته است، اما با تغییر اوضاع در خلیج فارس که در پس تصمیم امریکا برای برافراشتن پرچم این کشور بر فراز عرشه نفتکش‌های کوییتی

حاصل شد ، بار دیگر اقدامات مربوط به بهبود مناسبات را احیا کرده‌اند . بعضی از ناظران معتقدند اتحاد جماهیر شوروی پس از تلاشی ناموفق برای وادار ساختن امریکا در گفت‌وگوهای دوجانبه درباره اوضاع خلیج فارس ، اکنون اوضاع را کاملاً از دیدگاه دو ابرقدرت می‌نگرد ، به همین جهت مسکو به رغم اتحادی که با عراق دارد ، به این نتیجه رسیده است که نمی‌تواند در مقابل وسوسه حمایت از ایران در تازه‌ترین منازعه با ایالات متحده ، مقاومت به خرج دهد . اتحاد جماهیر شوروی یکی از امضانندگان قطع‌نامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل در بیستم ژوئن (۱۳۶۶/۴/۲۹) است ، اما به گفته منابع سیاسی ، ایران و اتحاد جماهیر شوروی معتقدند که تغییر پرچم نفت‌کش‌های کوییتی ، تخطی از مفاد قطع‌نامه است و مسکو قول داده است پیشنهاد هرگونه مجازاتی را علیه ایران وتو کند . این منابع می‌گویند اتحاد جماهیر شوروی همچنین به‌طور خصوصی و نیز به‌صورت آشکار بسیاری از مواضع ایران را مورد حمایت قرار داده است . به‌علاوه ، به ادعای همین منابع سیاسی ، شوروی میزان صدور اسلحه خود را به عراق کاهش داده و مقامات ایرانی را متقاعد ساخته که در مورد خروج از افغانستان جدی است . « (۲۲)

۴۴۷

دکتر “ فرهاد کیمیار “ استاد سابق “ دانشگاه هاروارد “ ، در مصاحبه با رادیو امریکا ، رفتار دولت امریکا را در فروش اسلحه به ایران با اعزام گسترده نیرو به منطقه متناقض دانست و در تحلیلی گفت : « به نظر من حضور نیروهای نظامی امریکا در خلیج فارس برای جبران شکست‌هایی است که در جریان مذاکرات گروگان‌ها و فروش اسلحه به ایران متوجه آنها شد . من فکر نمی‌کنم ایران به‌صورت مستقیم با امریکا وارد جنگ شود ، یعنی این‌که کشتی به جلو بفرستد و یا هواپیمایی روانه سازد ؛ آنها با بمب‌گذاری ، گروگان‌گیری ، آدم‌کشی ، هواپیماربایی و غیره به منافع سیاسی و اقتصادی امریکا در سراسر جهان صدمه خواهند زد تا کنگره هم فشارش را بر دولت ریگان بیش‌تر کرده و قوای امریکا را از خلیج [فارس] بیرون بکشد ، یا دخالت نکنند . ولی خوب ، امریکا برای این‌که فروش اسلحه را جبران بکند و به احزاب میانه‌رو ثابت بکند که می‌خواهد دوست آنها باشد و از آنها در مقابل ایران حفاظت می‌کند ، به این لشکرکشی دست زده است و اگر ایرانی‌ها کاری نکنند ، این‌ها ظاهراً نمی‌توانند کاری انجام بدهند و باید آن‌را رها کنند . فکر می‌کنم به هر حال ، آنها در آینده به طریق مصنوعی ، یک برخوردی به‌وجود بیاورند . هر چند فکر نمی‌کنم ، رژیم ایران به آن علاقه‌مند باشد ، ولی احتمالاً امریکاییان به آن دست خواهند زد و صدماتی به ایران وارد خواهند کرد تا هم به مردم امریکا و هم به عرب‌های خاورمیانه بگویند که کاری انجام دادیم . « (۲۳)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۶/۵/۲۹

- ۱- سند شماره ۰۲۹۰۵۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : گزارش‌های نویسه‌ای شماره ۲۳، نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران - معاونت اطلاعات و عملیات، ۱۳۶۶/۶/۹، ص ۹؛ و - سند شماره ۰۹۷۴۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : از فرمانده قرارگاه حمزه، به فرمانده نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۶/۶/۱.
- ۲- سند شماره ۰۴۶۰۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ : از فرمانده قرارگاه حمزه (ع)، به فرمانده محترم نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۶/۶/۷.
- ۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۵۵، ۱۳۶۶/۵/۳۱، ص ۱ - ضمیمه، آتسن - خبرگزاری یونایتد پرس، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۴- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۶/۵/۲۹، ص ۲.
- ۵- روزنامه کیهان، ۱۳۶۶/۵/۲۹، ص ۲.
- ع- پیشین.
- ۷- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۶/۵/۳۰، ص ۲.
- ۸- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۶/۶/۱، ص ۸.
- ۹- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۳۱، ص ۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی.
- ۱۰- مآخذ ۳، ص ۱۶، تهران - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۱۱- مآخذ ۳، صص ۱۷-۱۶، تهران - خبرگزاری یونایتد پرس، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۱۲- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۵۴، ۱۳۶۶/۵/۳۰، صص ۳۴-۳۲، به نقل از رادیو بی. بی. سی، ۱۳۶۶/۵/۲۹.
- ۱۳- مآخذ ۳، صص ۱۹-۱۸، استکهلم - خبرگزاری جمهوری اسلامی، خبرنگار رادیو سوئد، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۱۴- مآخذ ۱۲، صص ۴۱-۴۰، رادیو آمریکا، ۱۳۶۶/۵/۲۹.
- ۱۵- مآخذ ۳، صص ۱۳-۱۲، رادیو بی. بی. سی، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۱۶- مآخذ ۱۲، صص ۴۷-۴۶، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۶/۵/۲۹.
- ۱۷- مآخذ ۳، صص ۲۸-۲۷، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۱۸- روزنامه رسالت، ۱۳۶۶/۵/۳۱، ص آخر.
- ۱۹- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۶/۵/۳۱، ص ۱۶، م - خبرگزاری فرانسه.
- ۲۰- مآخذ ۱۲، ص ۱۳، خبرگزاری آسوشیتدپرس، ۱۳۶۶/۵/۲۹.
- ۲۱- مآخذ ۱۹، ص ۱۶، خبرگزاری رویتر.
- ۲۲- مآخذ ۳، ص ۲۲، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۳۰، به نقل از رادیو آمریکا.
- ۲۳- مآخذ ۱۹، ص ۱۶، مسکو - خبرگزاری فرانسه.
- ۲۴- مآخذ ۳، صص ۱۱-۱۰، رادیو مسکو، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۲۵- مآخذ ۱۹، بغداد - خبرگزاری فرانسه، به نقل از روزنامه "الثوره"، چاپ عراق.
- ۲۶- مآخذ ۱۲، ص ۱۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۲۹، به نقل از روزنامه الثوره.
- ۲۷- مآخذ ۱۲، ص ۲۸، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۶/۵/۲۹، به نقل از روزنامه کویتی "الانباء".
- ۲۸- مآخذ ۱۲، ص ۵، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۶/۵/۲۹.
- ۲۹- مآخذ ۱۲، صص ۵۰-۴۹، نیکوزیا - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۶/۵/۲۹.
- ۳۰- مآخذ ۱۲، ص ۴۸، پاریس - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۶/۵/۲۹، به نقل از روزنامه "لوماتن".
- ۳۱- مآخذ ۳، ص ۱۰، ابوظبی - خبرگزاری یونایتدپرس، ۱۳۶۶/۵/۳۰.
- ۳۲- مآخذ ۱۲، ص ۲۹، به نقل از رادیو آمریکا، ۱۳۶۶/۵/۲۹.
- ۳۳- مآخذ ۱۲، صص ۲۰-۱۹، رادیو آمریکا، ۱۳۶۶/۵/۲۹.